

ΤΡΙΤΗ ΓΝΩΜΗ

Το κόστος της αβεβαιότητας

Του **ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΚΟΥΛΟΥΜΠΗ***

Δεκεμβριανή 1944. Ο διχασμός σημάδεψε πολλές κρίσιμες στιγμές του ελληνισμού τον 20ό αιώνα, με τραγικά αποτελέσματα.

Πριν από εκατό χρόνια, το 1915, οι πολιτικές μας δυνάμεις είχαν βαθιά διχαστεί με αφορμή το σύνθημα και διαχρονικό ερώτημα «πού ανήκει η Ελλάδα;»: Τον δεύτερο χρόνο του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου οι δυνάμεις της Αντάντ (με πρωτοβουλία της Βρετανίας) είχαν προτείνει στον πρωθυπουργό Ελευθέριο Βενιζέλο να συμμετάσχει σε μια αμφίβια στρατιωτική επιχείρηση στα τουρκικά στενά εναντίον της Καλλιπόλης, που –αν είχε επιτύχει– θα άνοιγε τον δρόμο για την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τις δυνάμεις των δυτικών συμμάχων. Ο Βενιζέλος πρόθυμα αποδέχθηκε την πρόταση, θεωρώντας την ως τη μεγαλύτερη ευκαιρία για την πραγμάτωση του ονείρου της Μεγάλης Ιδέας – μιας Ελλάδας των «δύο ηπείρων και πέντε θαλασσών». Ο βασιλιάς Κωνσταντίνος, αντιθέτως, απέρριψε την πρόσκληση συμμετοχής προτείνοντας για την Ελλάδα τον ρόλο της ευμενούς ουδετερότητας απέναντι στη Γερμανία, προφανώς επηρεαζόμενος και από το γεγονός ότι η σύζυγός του (Σοφία) ήταν αδελφή του κίτσηρ Γουλιέλμου. Τελικά, η Ελλάδα –λόγω ασυμφωνίας των κορυφαίων ηγετών της– αρνήθηκε να συμμετάσχει στη συμμαχική επιχείρηση, που διήρκεσε οκτώ μήνες, κόστισε στις δύο πλευρές των εμπολέμων πάνω από εκατό χιλιάδες νεκρούς και κατέληξε στην αποτυχία των δυτικών συμμαχικών δυνάμεων. Στον τραγικό επίλογο αυτής της ιστορίας αξίζει να προσθέσουμε και το δέλεαρ της προσφοράς των Βρετανών για την ελληνική συμμετοχή: που ήταν η άμεση και άνευ όρων ένωση της Κύπρου με τη μητέρα πατρίδα.

Λιγότερο από τριάντα χρόνια αργότερα, κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου (και αμέσως μετά), η Ελλάδα βρέθηκε και πάλι βαθιά διχασμένη ως προς την πολιτική και την πολιτισμική της ταυτότητα. Στα χρόνια της γερμανικής/ιταλικής/βουλγαρικής κατοχής (1941-44) οι αντιστασιακές μας οργανώσεις είχαν το ένα μάτι στραμμένο πάνω στους εισβολείς και το άλλο στους εσωτερικούς τους αντιπάλους (αν όχι εχθρούς). Έτσι, μετά την απελευθέρωση, αντί να μιμηθούμε μεταπολεμικές συμπεριφορές στην Ιταλία και τη Γαλλία, επιλέξαμε την αιματηρή μάχη εξουσίας των Δεκεμβριανών

στην Αθήνα (το 1944) και τον τραγικό εμφύλιο (1946-49). Ο εσωτερικός διχασμός, όπως ήταν φυσικό, άνοιξε διάπλατα τον δρόμο της απόλυτης εξάρτησης και των δύο αντιμαχόμενων παρατάξεων από εξωτερικές δυνάμεις (Ρώσους και Βαλκάνιους γείτονες για τους Έλληνες κομμουνιστές και Βρετανούς/Αμερικανούς για τους Έλληνες εθνικιστές αντισοικώς). Η κληρονομιά του διχασμού σημάδεψε τα χρόνια που ακολούθησαν, που κατέληξαν στην επτάχρονη δικτατορία των συνταγματάρχων (1967-74), η οποία κατέρρευσε τον Ιούλιο του 1974 πάνω στα ερείπια της Κύπρου – μετά το κουντικό πραξικόπημα εναντίον του Μακαρίου και την τουρκική εισβολή.

Υστερα από την πτώση της δικτατορίας, με πλήρη συμμετοχή όλων των πολιτικών μας δυνάμεων, οικοδομήθηκε η εδραιωμένη δημοκρατία στον τόπο μας, με κορυφαία επιτεύγματα τη νομιμοποίηση των πτηνμένων του εμφυλίου πολέμου, την απόδοση ευθυνών στους πρωτεργάτες του πραξικοπήματος και τη διευθέτηση, κατόπιν έγκυρου δημοψηφίσματος (8 Δεκεμβρίου 1974), του πολιτειακού ζητήματος, το οποίο είχε τόσο πολύ ταλαιπωρήσει το πολιτικό μας σύστημα στον 20ό αιώνα. Και, επι-

προσθέτως, με δεδομένη την ανυποχώρητη βούληση του Κωνσταντίνου Καραμανλή, η Ελλάδα έλυσε τον γόρδιο δεσμό της ταυτότητάς της με την ιστορική επιλογή ένταξης στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και τις θεσμικές της μετεξελίξεις (με κορωνίδα τη συμμετοχή στη λεγόμενη Ευρωζώνη).

Δυστυχώς, τα τελευταία έξι χρόνια έχουμε νεκραναστήσει την έννοια του διχασμού στον τόπο μας με τον πιο αφελή και αδικαιολόγητο τρόπο. Έχουμε διαιρέσει τους Έλληνες σε «μνημονιακούς» και «αντιμνημονιακούς». Στην πρώτη κατηγορία (με σύνθημα ότι το Μνημόνιο είναι ένα επώδυνο αλλά αναγκαίο κακό) έχουμε τη Νέα Δημοκρατία, το «Ποτάμι» και το ΠΑΣΟΚ. Στη δεύτερη κατηγορία (που καυτηριάζει το τρισκατάρατο Μνημόνιο) συμπεριλαμβάνονται –φραστικά τουλάχιστον– ο ΣΥΡΙΖΑ, οι Ανεξάρτητοι Έλληνες, το ΚΚΕ και η Χρυσή Αυγή. Στην περίπτωση του ΣΥΡΙΖΑ και των ΑΝΕΛ, ιδίως μετά την ανάληψη της εξουσίας στις 25 Ιανουαρίου 2015, η απόρριψη των Μνημονίων δεν εξομιάζεται με την έξοδο από το κοινό ευρωπαϊκό νόμισμα και με την αποχώρηση από τους θεσμούς της Δύσης (Ε.Ε. και ΝΑΤΟ). Και καθώς οι πεντάμηνες

σχεδόν διαπραγματεύσεις με τους δυτικούς θεσμούς (πρώην τρόικα) πλησιάζουν την προθεσμία λήξης του υπάρχοντος προγράμματος στα τέλη του τρέχοντος μήνα, η κατάσταση των ημερών μας μπορεί να περιγραφεί με μία μόνο λέξη: αβεβαιότητα!

Θα ήταν τραγικό αν η σημερινή κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ/ΑΝΕΛ, παγιδευμένη από τις αντιμνημονιακές της ιδεοληψίες και συναφείς ρητορικές εξάρσεις, καταλήξει στα γνωστά ως «Grexit» και «Graccident». Αντίθετα, με μη κράτη-μέλη της Ε.Ε. (π.χ. Ελβετία και Νορβηγία), εμείς είμαστε τοποθετημένοι σε μια γεωπολιτικά εύθραυστη και ασταθή γειτονιά. Ανατολικά έχουμε γείτονα την ογκώδη, ανήσυχη και αναθεωρητική Τουρκία, η οποία με χαρά θα έβλεπε (ιδίως μετά τις πρόσφατες εκλογές και τη ανάδειξη των εθνικιστών ως πιθανών εταίρων του κόμματος Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης του Ταγίπ Ερντογάν) την απομόνωση της Ελλάδας από τους δυτικούς και παραδοσιακούς της συμμάχους (Ευρωπαϊκή Ένωση και ΝΑΤΟ). Βορειοδυτικά των συνόρων μας παρακολουθούμε γείτονες εθνοτικά διχασμένους και οικονομικά δοκιμαζόμενους (π.χ. Αλβανία, ΠΓΔΜ, Κόσοβο, Μαυροβούνιο, Σερβία και Βοσνία), που ευτυχώς έχουν ως κοινό χαρακτηριστικό την επιθυμία τους να ενταχθούν στην ευρωπαϊκή και ατλαντική θεσμική οικογένεια.

Δυστυχώς, στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου παρακολουθούμε τις συγκρούσεις, ταραχές και αναταράξεις στις αραβικές χώρες της Βόρειας Αφρικής και της Δυτικής Ασίας. Επειδή ο κίνδυνος ενός γεωπολιτικού ατυχήματος στον περίγυρό μας είναι μεγάλος, η ελληνική κυβέρνηση πρέπει να φτάσει άμεσα σε μια αμοιβαία συμβιβαστική συμφωνία, την οποία η ευρύτερη αντιπολίτευση δεν θα κλειδάσει ή και σπλιτεύσει. Και, οπωσδήποτε, οι εύποροι λαοί του Βορρά είναι καιρός να χαλαρώσουν τις εμμονές τους περί χρηματοπιστωτικής λιτότητας και παραδειγματισμού των δοκιμαζόμενων νοτίων εταίρων τους.

* Ο κ. Θεόδωρος Κουλουμπής είναι ομότιμος καθηγητής Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Αθηνών.